

Antisemiti in duvalizem.

V nemških strankah je nastal velik preobrat, od takó zvanih konservativcev se je ločil tisti del naroda, ki je doslej hodil skupno s fevdalci, t. j. pred vsem s češkim konservativnim plemstvom, oziroma tudi s poljsko šlaheto; organizoval se je ta oddelek kot stranka krščanskih socializmov. Drug del se je ločil od požidjenih liberalcev in se je organizoval kot skupna stranka nemških nacionalcev. Na strani konservativcev je ostal le majhen del tistih, ki zastopajo preprosti narod; na strani liberalcev pa uže ni več drugih razun tistih, ki zastopajo veliko obrt, veliko trgovino in v obče veliki kapital. Nemci so po takem razdeljeni v dva glavna tabora: na jedni strani so požidjeni liberalci, ki so identični s kapitalisti; na drugi strani so pa zastopniki širšega naroda, in ki se torej obračajo proti liberalcem in kapitalistom. V socialno-ekonomskem pogledu so Nemci sedaj čisto razdeljeni na kapitalistiško stranko in antikapitalistiško združeno skupino; v nacionalno-politiškem pogledu pa se poslednja skupina loči v dva oddeleka, v jeden, ki bi rad videl zopet združeno monarhijo, morda z bolj prikritim namenom, da bi postala prek in prek nemško-centralistiška, in v drugi oddelek, ki hoče spraviti takó zvano notranjo Avstrijo, s Čehi in Slovenci skupno, pod jedno in isto streho nemške kulture, v okvir toliko naglašane „Ostmarke“.

Po takem vidimo, da nemškim nacionalcem v pogledu na duvalizem ni za povrnjenje oblike cesarstva, katera je bila pred duvalizmom, kolikor za popolno ločenje Ogerske od tostranske polovine. Nemški nacionalci bodo torej delovali na oslabljenje dosedanjih skupnih vezij med obema polovinama monarhije, v tem ko bodo pravi krščanski antisemiti skušali izpodkopavati duvalizem, a ne v smislu, da bi se še nadalje krepil judejo-madžarizem, temveč, da bi se isti uničil popolnoma na korist celokupnega cesarstva. Glede na duvalizem so nemški nacionalci in njih krščanski socialistiški tovariši principijalno ločeni in morejo skupno postopati jedino v gospodarskem pogledu. Oboji se bodo ob ponovitvi pogodbe z Ogersko upirali temu, da bi tostranska polovina nosila i nadalje več bremena, nego Ogerska. Ker se nemški nacionalci in kršč. socialisti ne morejo še nadejati, da bi se v tem ali onem smislu odstranil duvalizem uže v tej dobi, združi jih jedna in ista taktika za skupno postopanje proti nejednakemu obkladanju obeh polovin. Vrh tega bodo poštevali tudi politiški preveliki vpliv, ki ga imajo Mađjari glede na skupnost, in ki ga uporabljajo tudi na škodo tostranske notranje politike.

Boj od antikapitalistiške strani bode torej brez vsega drugega proti Mađjarom jako znaten, in se še poveča vsled tega, da ni bil dr. Lueger pri prvi izvolitvi potrjen za župana Dunajskega, ker antisemiti so preverjeni, da je mađjarski vpliv vsaj posredno deloval za nepotrjenje, in ker so videli, da so mađjarske novine jako nesramno pisale o Dunajskih antisemitih.

V pogledu na položenje avstro ogerskih Slovanov je princip krščanskih socializmov in njih skupna taktika z nemškimi nacionalci velik napredek, prvič zato, ker skuša izpodkopati duvalizem vsaj jeden del tistega nemškega naroda, v interesu katerega je pospeševal vstvarjenje duvalizma najbolj Bismarek sam. Duvalizem opravlja še svojo zadačo, da slabi slovanske narode; to dobro vidijo Nemci, ali vidijo tudi veliko škodo, ki jo v gmotnem pogledu prinaša duvalizem tudi njim, in prevdarek tega je dovedel ravno antikapitalistiško nemško skupino, da se začenja postavljati Mađjarom po robu.

Ako pa se obrača znaten, da, celó najširši del nemškega naroda kljubu nacionalnim dobičkom proti duvalizmu, morajo biti slovanski narodi proti duvalizmu iz politiških, nacionalnih, socialno-ekonomskih in kulturnih vzrokov. Duvalizem je zagvozda, ki razganja in slabi pred vsem slovanske narode, in oni morajo delovati na oslabljenje duvalizma ne le taktično, temveč tudi načelno. Kazalo bi o veliki kratkovidnosti slovanskih narodov, ako bi v taktiki glede na duvalizem zaostajali za velikim delom nemškega naroda. V tem delu je vsaj pododdelek, ki želi odpravo duvalizma v interesu utrjenja celokupne monarhije; Slovani pa še nikdar niso sanjali o kakem programu, analognem s programom nemških nacionalcev, in vse njih dosedanje spoznanje se suče okolo tega, da je treba krepke monarhije za okrepljenje samih sebe, in ker vidijo, da utrjevanje cesarstva je vspešno z njih interesi, morajo pač jedini biti tudi v postopanju nasproti duvalizmu. Vsekakor je sedanjí razvoj položnja tak, da v boju proti Mađjarom ne ostanejo Slovani več osamljeni, in to mora iste Slované naganjati, da se taktično združijo z nemškimi antisemiti, antiliberalci ali antikapitalisti. Židovska napačna taktika na Ogerskem in v Cislitavski je privedla Slovanom nemških sobojevnikov proti Mađjarom; ako bodo zares složno postopali nemški antisemiti in slovanski zastopniki, utegnejo doseči vspehov, kakoršnih ni bilo ob poprejšnjih ponovitvah pogodbe z Ogersko. Da je treba sloge, je razvidno iz velike združene sile, ki jo predstavlja Židovstvo obeh polovin cesarstva.

Le z združenim postopanjem bode možno prestrojiti tudi avstro-ogersko banko, katera pri sedanjih privilegijih

bi mogla uničiti gmotne sile cesarstva. Porabimo torej relativno ugodno položeno, da hočejo nemški antisemiti skupno boriti se proti židovsko-madžarskemu vplivu, kakor morajo razun Poljakov vsi avstro-ogerski Slovani a priori in načelno biti nasprotniki današnjega dualizma.

Iz državnozborskih govorov.

(Konec.)

Grof Hohenwart pravi, da vladni program se mora vzeti v celoti, ne pa po posamičnih odstavkih. On hoče povedati, kak skupen vtis je napravil nanj in na somišljenike ta program. Mi pozdravljamo, pravim, v tem programu krepke vlade, ki se zaveda svojih ciljev, in ki nam je morda potrebna ravno v tej dobi bolj nego v prejšnjih, in take vlade želi tudi naseljenje. Taka vlada, ki nosi naprej avstrijsko zastavo, je gotova, da dobi vsak čas večino, ki jej bode sledila rada in radostno. On vidi v programu vredna zagotovila v nacionalnem, verskem, kulturnem in gospodarskem pogledu. V tem programu ni nič takega, kar bi bilo v protislovju s programom konservativcev, ali čemur bi se morali odreči pod vodstvom vlade, ki postavlja pravičnost kot osnovni princip. Ta program je napravil na nas ugoden vtis; no treba je čakati na konkretni obseg tega programa. Mi zaupamo v delovanje vlade, in mi se nadujemo, da jo bomo mogli podpirati z vso silo.

Tu prekoračimo vrsto govornikov in prejdemo k dr. Ferjančiču, ki se je izjavil v imenu svojih somišljenikov. Vtis vladnega programa ni neugoden, ako posamičnih točkov vlada ne bode razlagala drugače, kakor jih umejo oni. Zadovoljilo jih je dvoje, namreč da je vlada odstranila pojme „stanje posesti“ in pa „odlog nacionalnih in političkih želja in zahtev“. To je napredek v državi, kjer stremé narodi k razvijanju in pomenu. Vlada si je postavila svojo glavno zadačo, da bi privedla avstrijske narode k mirnemu skupnemu življenju.

Tega pa vlada ne doseže še s tem, da apeluje na zvestobo narodov cesarju in cesarstvu. Kajti kljubu tej zvestobi so šli in grejo narodi saksebi; to bode jedva drugače za sedanje vlade. No vlada hoče uporabljati tudi še drugih pomočkov, ker je rekla, da hoče uvaževati zahteve, ki so aktualno opravičene, odgovarjajoče vsakodobnemu stanju, gibajoče se v mejah državnopravne, finančne in gospodarstvene dopustnosti. To je znamenita točka za nas in nenemške avstrijske narode, za nas specijalno radi tega, ker naše želje in zahteve niso bile nikdar drugačne, kakor aktualno opravičene, in utemeljene v stanju razvoja in v zakonu. Ako nam vlada dá to, kar obeta, je z večine zadovoljila naše želje. Mi uže 25 let zahtevamo: Dajte našemu jeziku, ki se razvija stalno, ki je danes razvil se do visoke stopinje, ki ni nič za drugimi jeziki, pravo, katero mu zagotavljajo drž. osnovni zakoni! Ako se to zgodi v šoli, uradu, v javnem življenju, je slovenski narod v svojih željah zadovoljen. Nato kaže, kaka je v slovenskih šolah, in postopanje vlade n. pr. nasproti šoli, katero mora vzdrževati v Gorici pol. društvo „Sloga“. Jednako kaže na boj za slovenski jezik v uradih. Kar se dostaja povdarjanja nemške kulture, misli dr. Ferjančič, da vlada je imenovala nemško kulturo, mislila pa je na nemški narod, tega niso smeli imenovati, ker to bi nasprotovalo čl. 19 drž. osn. zakonov. Poljaki imajo lahko stališče nasproti nemški kulturi, ker njih jezik v Galiciji gospoduje brezizjemno na vse strani. Ni čudo,

da oni čutijo potrebo učiti se nemškega jezika; Slovincem se pa ta vsiljuje, in sami se ga bodo rajši učili, kedar narod doseže svoja nacionalna prava. Vsekakor pa ostane Slovincem čl. XIX., in le, ko bi se izvršila narodna enakopravnost v velikem stilu, možno bi bilo, da bi tudi Slovenci privolili kako koncesijo kakemu jeziku, toda le v mejah dokazane neizogibne potrebe. Zadovoljen je govornik tudi s tem, da obeta vlada skrbeti za sever in jug v gospodarskem pogledu. To je silno potrebno. Ako vlada izpolni to, kar obeta v programu, in ako ne bode izvrševala programa drugače, kakor si ga razlagajo njegovi somišljeniki, potem ne bodo imeli nič proti vladnemu vodstvu. Vsekakor pa je treba videti poprej dejstva, in po teh se bodo ravnali. Nadeja se, da se ne bodo motili zopet.

Dne 28. oktobra je vstal ministerski predsednik grof Badeni ter rekel, da hoče odgovoriti radi tega, ker je zbornica uže razpravljala razglašeni program, on ne prekliče in ne popravi nič, in da je v interesu zbornice in po njej zastopanega naseljenja, ako poskusijo postopati po vladnem programu. V svojih besedah ne vidi oškodovanja parlamentarnega principa; temveč parlament si povzdigne svoje ime, ako se pokažejo uspehi v skupnem delovanju z vlado. Zbornica ima še dovolj časa, da se izkaže in dejanski zatre mnenje, kakor da bi bila nespособna, to pa doseže s objektivnim, voljnim in pravičnim postopanjem pri aktualnih vprašanjih, in ako pokaže svojo silo pri rešenju nujnih gospodarskih vprašanj. Ako bode zbornica lojalno in nepristranski presojala vladne namere, potem bode vedno manj govorjenja o predsodnosti, tlačenju parlamentarizma ali protektorata nad strankami, potem bode kljubu vsem teorijam obojestranski uspeh venčal skupno delo. Proti vladi, ki je svoje namere in in cilje gledé narodnosti v duhu državnih osnovnih zakonov razglasila s tako jasnoto in pravičnost postavila za svojo devizo, taki vladi se nikakor ne more očitati, da zapostavlja kak narod ali da zanemarija enakopravnost narodnostij. S takimi razpravljanji se ne dá vlada zadrževati, ker ima pred očmi in v srcu vtisnene svoje dolžnosti. Vlada hoče po ravni poti po razglašenem programu postopati in v tem smislu prosi podpore od zbornice. Ako se bomo gibali le v občem ali splošnem, ne stvorimo posebnega. Prosim, da mi verujete, da se bomo bližali, hitro ko zapustimo polje abstrakcije in generalnih principov, da nas gotovo privedejo skupej življenje in njegove potrebe, živa politika, neizogibna potreba. Nadejam se, da se najdemo na polju konkretnega dela. —

Vrednostni papirji v posojilnicah.

Denarni polom, ki je bil 9. nov. t. l. na Dunajski borzi, in ki je v isti dan pogoltnil 300 ali še mnogo več milijonov gold., je v novo pokazal, da niti v mirnih dobah celó najboljši vrednostni papirji niso brez opasnosti, da izgubé velike odstotke, v tem ko vrednostni papirji poprek padajo do 60 in še mnogo več odstotkov. Jedina spekulacija more po svojih zvijačah papirje povišati v toliko, da more priti potem do poloma ali velike izgube na vseh vrednostnih papirjih, vsled česar obuboža na tisoče in tisoče zlasti drugače poštenih državljanov. Ako pa je političko položeno negotovo, in če se vname obča vojna, so umetno povišani papirji nakrat uničeni, in gorjé tistim, ki imajo odločilen del svoje imovine v papirjih.

V take opasnosti morejo priti pa tudi zavodi, kakoršne so n. pr. slovenske posojilnice. Posojilnice v obče plaču-

jejo razmeroma visoke obresti hranilničarjem; ti, ki vidijo, da so posojilnice v poštenih rokah, a ne morejo dobiti za svoje prihranjene stotake in tisočake drugod takó ugodnih obrestij, obsipajo kaj radi sosebno posojilnice, in načelnistvom običajno imponuje to, da imajo na razpolaganje toliko denarja; vsled tega pa utegnejo priti v stisko, da jim leži na dobre obresti sprejeti denar predolgo mrtev v blagajnici, in da devajo preobilih zneskov samo v banke, s čimur je vselej združena gmotna izguba za posojilnice; temveč pokupujejo tudi vrednostnih papirjev. To pa je že spekulacija, in vsled tega je združen ž njo riziko za posojilnico ravno takó, kakor za posamičnega človeka. Recimo, da ima posojilnica nakupljenih papirjev za 50.000 gld., in da pri nepričakovanem polomu izgubijo papirji samo po 3%, pomenja to že izgubo 1500 gold., katerih ne more posojilnica lahko utrpeti. Navadno pa znaša izguba mnogo več odstotkov, in to je pač dosti važen vzrok, da bi posojilnice ne smele nikdar kupovati denarnih papirjev. One so postavljene za samopomoč med društveniki, ne pa za opasne spekulacije.

Ko bi gledala načelnistva posojilnic samo na to, da si ohranijo kredit, ne pa na to, da kar slepo kupičijo tuji denar, ne prišle bi v stisko, vsled katere kupujejo vrednostne papirje ali pa vlagajo denar v banke za niže obresti, nego jih posojilnica določuje hranilničarjem.

V poslednjem slučaju trpi posojilnica škodo, dohodki se jej zmanjšajo, in ker jej ostajajo upravni stroški jednaki, ne more priti do tega, da bi znižala obresti za društvenikom izposojeni denar. Glavna točka torej ostane, da skrbé posojilnice za potrebni kredit, ne pa za zbiranje velikih vsot, katerih ne morejo razposoditi pravočasno, in pomočke, kakó naj si uredé kredit, smo navedli ob razgovorjanju o posojilnicah z omejenim in neomejenim poroštvom.

Slovenske posojilnice od letos naprej morejo zavetja iskati sosebno pri „Centralni posojilnici slovenski“, ker jim more ta dajati in odjemati denar, in takó uravnnavati vsakodobno položanje slovenskih posojilnic. A tudi ta posojilnica more, tudi če se okrepi še toliko, svojo zadačo izpolnjevati le za mirne čase, in tako ostane na vse strani zahteva opravičena, naj posojilnice ne sprejemajo črez potrebo hranilnih vlog, da jih skušnjava ne zavede v kupovanje vrednostnih papirjev, vlaganje denarja v banke ali pa naposled tudi k temu, da bi izposojevale več vsote na hipoteke, ki so v mirnih in nemirnih časih za posojilnice pa na drugo stran jako opasne, kakor vrednostni papirji.

O jugoslovanski neslogi.

Slovani reprezentujemo silo, s kojo bi se mogli uspešno braniti proti vsakaterim neprijateljem, toda le tedaj, ko bi bili složni, ako bi ne gubili svojih sil radi malenkosti ali celo radi osebne sebičnosti, kakor se često dogaja, nego ako bi se žrtvovali proti skupnim sovražnikom našim, ki žugajo ugonobiti narodno našo individuvalnost in eksistencijo. Žal, da se Slovani mnogo rajši, radi neznatnih pričin, koljejo v medsebojnem boju, nego da bi se združili proti skupnemu sovragu. Stari slovanski greh je nesloga! Da Slovani nimajo tega greha, posedovali bi še mnogo krasnih pokrajin, kjer se sedaj šopirijo tuji. Tuji so vselej znali uporabljati slovanska plemena jedno proti drugemu, ker kjer sami niso mogli premagati žilavega Slovana, priskočila bila jim je na pomoč peklenska nesloga, in zmaga bila je njihova. Slično se godi i dandanes povsod, kjer

prebivajo manjša slovanska plemena. Kdo se ne spominja bratomorne vojne med Bolgari in Srbi? Ko bi postopali Slovani v Avstro-Ogerski vzajemno, kako skoro bi upadel nasprotnikom pogum, in Evropa bi nakrat opazila, da Avstro-Ogerska je po večini in po moči slovanska. Ali o tem vsaj ta čas še misliti ni; posamična plemena so si v laseh in se slabé, v tem ko so dotična plemena razdeljena zopet na več strank, ki se s takoj navdušenostjo bojujejo med seboj, da bi človek lahko zdvomil radi tolike zaslepljenosti krvnih bratov.

Poglejmo samo k našim sosedom bratom Hrvatom. Kako krasne nade gojili smo pred par leti, ko ste se bili združili obe opozicijski hrvatski stranki, pravaška in obzoraška, in kako lepe vspehe so bili dosegli takoj ob prvem nastopu. Toda prišla je nesloga, osebna sebičnost, in radi malenkosti imena propalo je vse tolikim trudom dovršeno delo. Kako vse drugače bile bi razmere dandanes na Hrvatskem za opozicijsko stranko, da se vsled par trdih buč in radi imena skupne opozicije ni razdrlo vse. Na kateri strani je krivda, da sloga ni bila možna, vidimo sedaj, ko je nastal razpor v „Stranki prava“, ter so dobili sedaj še tretjo stranko, ki se imenuje „čista stranka prava“, na čelu jej dr. Frank; dr. A. Starčević i drugi osnovali so si tudi nov dnevnik imenom „Hrvatsko pravo“, ker je organ „Stranke prava“, „Hrvatska“ ostal v lasti stranke na čelu jej Fran Folnegovič, ki ima tudi, kakor se kaže, večino za seboj.

Vzrok tega žalostnega pojava v bratskem hrvatskem narodu nočem razmotrivati, ker take slike so pretužne, da bi se človek predolgo pečal ž njimi. Mesto da bi težili po skorejšnjem združenju obeh opozicijskih hrvatskih frakcij, pride k temu še tretja. Svoje moči uporabljajo v medsebojnem boju, a požrešni magjarski gospodovalci jim pošiljajo magjarske uradnike, kojih namen je jase. Izgubili so Reko, njih prava teptajo z nogami, a vse to ne izpameti strankarskih strastij. Na jedni strani bije se boj med brati Hrvati in Srbi, na drugi strani pa med Hrvati samimi. Da imajo Madjari pri tem lahek posel, umeje se samo po sebi, ko postopajo z uprav mongoljsko brezobzirnostjo proti slovanskim plemenom. Hrvati pa v svoji zaslepljenosti bijejo boj proti pravoslavim Srbom, proti cirilici, proti cirilometodijski cerkvi, torej proti svetinjam, za koje bi mi Slovenci žrtvovali vse, da bi jih samo priborili seveda v združenju z Rimom. Kako bi torej Slovanu ne krvavalo srce, ko opaža toliko zmedenost v naših vrstah! Tudi ona zloglasna demonstracija hrvatskih velikošolcev obrnila je morda najprej svojo ost proti srbski zastavi, še le po tem proti magjarski. Nasprotno se pa tudi Srbi družijo z največimi sovragi Slovanov proti Hrvatom, tukaj z Madjari, v Dalmaciji pa z Italijani, in to proti istim krvnim bratom, od kojih jih drugo ne loči, nego to, kar so na svojo škodo sprejeli Hrvati od zapadnih kulturonoscev. Kam nas neki dovede ta vražji slovanski greh: nesloga?

Pravemu Slovanu je pač sekundarnega pomena ime „Hrvat“, „Srb“, „Bolgar“ itd., ali vsaj tolikega pomena ne, da bi vsled tega se bojeval s krvnim bratom, ker ta imena bi ostala lahko tudi tedaj, ko bi se tudi ponemčili, pomadjarili, poitalijanili isti narodi. Tudi Nemci so razdeljeni med Bavarce, Saksonce, Pruse itd., vendar se vsi skupno čutijo kot Nemci ravno, kakor smo mi pri vseh teh imenih vendar le Slovani. Dolžnost naša je, da težimo po tem, in da uporabljamo vsa zakonom dovoljena sredstva, da ohranimo svoje slovanske običaje, poštujemo historijo v pogledu na cirilometodijsko cerkev v uniji z Rimom, kakor tudi cirilico, s kojo piše velika večina Slovanov. To so sve-

tinje, koje sta nam zapustila slovanska apostola sv. Ciril i Metod, a si jih nismo znali ohraniti na zapadu.

Ko bi se odločila vsa tlačena plemena na Ogerskem k skupnemu odporu, bi tudi tam skoro odklenkalo madjarskemu šovinizmu, da še obžalovali bi mongoljski šoviniisti, da so tirali stvar tako daleko. A kakor je sedaj položaj, ne moremo se še nadejati kmalu tako velike akcije tlačanih narodov na Ogerskem.

Le pomislimo, kake posledice bi imelo za Magjare in njih šovinizem samo združenje Hrvatov in Srbov k složenemu postopanju. Črez nekaj let bi vsem Magjarom prešlo veselje obešati magjarske zastave v kraljevskem Zagrebu, v tem ko bi se nihče ne škandalizoval nad srbskoj zastavoj, ker bi imela za Slovane ravno isti pomen kakor hrvatska.

Kako lepe vspehe kaže združena hrvatsko-slovenska stranka v Istriji, kjer se bori mož za moža proti skupnemu neprijatelju! Povsod, kjer se snidefa Hrvat in Slovenec, čutita se brata; zakaj to drugod ni možno? Jugoslovanski zastopniki n. pr. bi imeli beležiti lepše vspehe, ko bi, združeni v jeden klub, postopali odločno z drugimi Slovani, osobito z Mladočehi ter obesili oportunsko politiko na klin.

Češki narod poševa sedaj vsa Evropa in to jedino vsled odločnega postopanja mladočehskih politikov, in kaj so vse prorokovali nasprotniki v raznih oblikah? Deluj torej vsakdor po svojih močeh, da ostranimo stari podedovani slovanski greh: kletu neslogo.

Ivan V—č.

Cvjet na grob

slovenskega poštenjaka profesora Josipa Muršeca.

Hirskoga drug iz doba,
Štovalac Ti vazda očit,
Povrh Tvoega dođjoh groba
Bratsku vjernost zasvjedočit.

Medju prvim skoči prvi,
U našem se nadje kolu,
Živ i sviestan brat po krvi,
Brz nam dade srčca polu!

Svedj si bio dobra duša,
Budec rod svoj čil kremenjak,
Gdje se vatrom zlato kuša,
Bog i duša, sav poštenjak!

I sam radeć na rad Ti si
Bez zavisti nuko druge,
Tko je krilat, nek se visi
Luć nam iza noći duge!

Šteta nam je, žalost velja,
Luć da taka zapala je
Sa vidika prijatelja
Mjesto da nam priekviek sjaje!

A ja tužan drug Ti jadan
Sa Slovenci plačem, žalim,
Cvjet Ti sadim na grob hladan,
Uzorom Te mladim hvalim!

Ivan Trnski.

Спаљеној пјесми.

З богом пјесмо моја,
Највјернија друго,
Мила си ми била,
Али не за дуго.
Мила си ми била,
Кад су прса моја,
Уздисала сляшћу
Среће и покоја.
Мила си ми била,
Кад пролеће моје
Китило ме цвјећем
Различите боје.
А сад си ми тужна
И пуна горчила,
Јер се радост моја
Тугом замјенила.

Што у теби сијевах,
Бјеше жеља жива,
Која ми се јоште
У срдашћу скрива.
Ал' у теби пјесмо,
Не см'је даље стати,
Пламен ће је живи
Сада прогутати.
Ал' с' пенела твога
Она жеља стара,
Наћ' ће опет мјесто
Сред мојих њедара.
И ту ће остати,
Док ми срце бије,
Па и у гроб доћи ће,
Да се са мном скриве.

Мило Јововић.

Veliki pisatelj.

Difficile est satiram...

Ivan Meglica je velik slovenski pisatelj in pesnik. V njegovi prosvetljeni glavi se rojevajo najkрасnejše ideje, najduhovitejši načerti in najzanimivejša vprašanja; on rešuje z največjo lahkoto in elegancijo najtežje probleme, on je oblagodarjen z najpopolnejšo tehniko in najdovršenejšim slogom. In on je čudovito plodovit. Kedar koli se snideva, vsekdar mi pripoveduje in razlaga kak nov, vele-hvaležen, velikanski tema, saj značaje pobira on kar po cesti, po kavarnah, v gledišču in v gostilni. On človeka le pogleda, in jasna mu je njegova duša in njegovo srce. Meglica je torej tudi velik dušeslovec pod Gospodom. Ker pa vé sam za vse svoje talente, obžaluje iz dna duše slovensko slovstvo, da se njemu ne — „ljubi“ spisati na papir onih problemov in naslikati onih imenitnih značajev, katerih je njegova domišljija polna kakor buča pešká. On namreč še ni spisal ničesar! Obžaluje pa slovenske slovstvo tudi radi tega, ker „pišejo ravno taki, ki ne znajo, ki ne poznajo ni narodnega jezika ni narodnega vkusa, ni narodnih tipov“.

„Ubogi Slovenci!“ tarna včasih melanholičnega obraza. Pod nič greste. Tisti, ki ne znajo ničesar, Vam pišejo romane, drame, po-vesti in epe, — tisti pa, ki — — znamo, smo — leni! Ah, kakošna literatura bi bila to, ko bi mi — le hoteli. Pa kaj, nam se ne ljubi, prekomodni smo. Trud ne bi se izplačal. Tako se omejimo le na kritiko ter plodovito dokazujemo, da drugi — ne znajo nič! Ubogi Slovenci!

Tak je Ivan Meglica. Velik pisatelj in kritik pred Bogom in seboj. Ako ve kdo še za kakov sličan talent, naj mu takisto postavi spomenik „exempli gratia“! — —

V Ljubljani.

Prohor.

DOPISI.

Z Dolenjskega, 1. nov.

V 44. šte. „Sl. sveta“ opisuje G. Fr. Göstl hrvatsko knjigo „Majka u radu za Boga i Hrvatsku“, ki jo je spisal župnik g. Iv. Nep. Jemeršić, ter nasvetuje, naj bi se preložila za Slovenke. Z veseljem pozdravljam ne le jaz, ampak gotovo vsaka zavedna Slovenka to srečno misel. Naj bi jo uvaževala družba sv. Mohora, ki je najbolj razširjena med Slovenci; s tem bi se našemu narodu mnogo koristilo. Nemke imajo mnogo knjig, ki se tičejo njih in jih poučujejo ter spodbujajo k narodnosti, a me Slovenke smo na slabšem, nimamo knjige, ki bi bila v tem pomenu namenjena nam.

Naj bi prevzel kak pisatelj to knjigo v roke ter jo preložil na slovenski jezik. Če ravno je pisana v lahko umljivi hrvaščini, pa bi se vendar v domači besedi ženstvu bolj priljubila. Ako pa družba sv. Mohorja ne bi hotela tega storiti, morda bi to prevzel g. Gabršček v Gorici za „Slovansko knjižnico“. Skoro bi ga zagotovila, da bi imel s tako vsebino več sreče, nego s Funtkovimi pesmimi, ki niso posebno priljubljene.

Jaz za svojo osebo ga zagotavljam, da mu uže oddamo nekaj komadov take „knjižnice“, in ko bi vsaka rodoljubka hotela in prodati mogla le malo število knjižic, pride jih povoljno med svet.

Ko bi se našel kak prelagatelj, svetovala bi mu, naj na koncu dostavi še imenik slavjanskih svetnikov in svetnic z dnevom, kedaj se kateri praznuje, ker tudi to je pač umestno, da bi se otroci krščevali s takimi imeni. Potem bi se roditelji ne mogli izgovarjati, da ne poznajo takih imen, in gotovo bi se s tem pripomoglo, da bi se začela širiti. Isto misel sprožila je v šte. 38. „Sl. Sveta“ „Dolenjska Slovenka“.

V isti št. 44. „Sl. Sveta“ tudi nekdo odobrava sklep pisma, ki ga je pisala naša vrla Márica. Jaz sem isto oceno slišala iz možkih ust. Gotovo bi bila marsikatera rodbina srečnejša, ko bi možje ne presedeli vsega prostega časa v gostilnah, in manj bi se slišalo pritožeb, da so plače in dohodki premajhni. Mož, ki si vzame družico, naj jej boče tudi družabnik; naj ne pušča žene in otrok vedno samih, naj se v prvi vrsti razveseljuje in zabava z njimi. Koliko nočij preživi mož v zaduhli gostilniški sobi pri pijači in kvartah, doma pa družina strada, in če je treba ženi ali otrokom napraviti naj bolj potrebne obleke, začne se pripraviti in tožiti, da je plača premajhna, da mu to ni možno storiti, sam sebi pritrpati preobilo pijače in drugih smotk, to mu ne pride na misel. Gotovo nobena žena ne zahteva, da bi ne imel mož tudi kakega razvedrila, a to razvedrilo naj bi bilo le slučaj, ne pa navada — železna srajca. Ko bi se hoteli možje poboljšati na ta način, v mnogokaki rodbini bi začelo solnce prave sreče sijati, in blagostanje in blagoslov Božji bi bil doma.

Mokronoška.

Ruske drobtinice. *)

Съ миру по нити, голухому рубаха.

Justično ministerstvo izdelalo je načrt novega kaznenega zakona. Sam zakon je nevelika knjiga, pojasnjuječ ga knjig pa je deset. Ta načrt razlikuje se jako od dosedaj veljavnih zakonov. Neki prestopki so izključeni iz zakona. Tudi vrste kazni so se premenile: neke kazni so odpravljene, druge pa se uvajajo. Odpravljene so posebno denarne kazni. Za neke prestopke povečane so kazni.

V Rusiji snujejo se že kakih 15—16 let „дома трудолюбия и работные дома“, t. j. delavnice, ki pa večinoma niso prisilne. Snujejo se navadno več del na darove. V njih nahaja delavec delo in zaslužek, če ga ne more najti drugod. Veliko pomoč dobili so ti zavodi sedaj, ko je mlada carica prevzela pokroviteljstvo takih domov. Prvi dom te vrste bil je osnovan v Kronstadtu 1881. l. v spomin mučeniške smrti carja osvoboditelja. Kjer so taki domi, manjša se število beračev. Tudi nesposobni za delo jemljejo se v te hiše v obskrbo.

Prijatelji narodne omike poskrbeli so sem ter tje za brezplačne čitalnice, kjer odbrane knjige in časopise lahko čita vsak brezplačno. Da je v njih mnogo čitateljev, lahko si mislimo. V Moskvi bilo je n. pr. v „Turgenjevski“ čitalnici v 305 dneh 69.251 čitateljev. Najbolj so čitali grofa L. N. Tolstega, po tem Gogolja, na tretjem mestu bila so izdanja „для народа“ in na četrtem Dostojevskij. Zanimivo je, da iz ostalih znamenitih pisateljev bil je gr. A. Tolstoj na 8., Puškin na 11., Ščedrin na 13., Gončarov na 15. mestu. Večina čitateljev bili so dijaki srednjih in nižih zavodov.

„Mosk. Véd.“ št. 241. t. l. imajo opomnjo: „Признаки отрезвления галицко-польской шляхты“, v kateri omenjajo, da poljski kmetje ne želé slepo dalje pokoravati se slahiti — in si tudi stare Poljske ne želé. Kmetijski časopis „Nowy wieńiec Polski“ pravi: „Ako bode Poljska taka, kakoršna je bila ali taka, kakoršna je sedaj v Galiciji, pri hajdamacko-stančikovskem smeru, bolje je, da je ne bode, saj v taki Poljski je narod le britek kruh, trpi bede in ponižanja, saj taka Poljska je sramota pred svetom, greh pred Bogom, a raj le za pešičico samoljubcev“. Na Levovskem shodu plemičev priznal je Češki, da je položaj v Galiciji grozen in da bo še hušji. Za to se selijo iz Galicije, in razvija se socializem. Tej izjavi ugovarjali so sicer mnogi, treznejši pa so priznali, da je opravičena, in da treba kreniti drugim potem.

„Mosk. Véd.“ št. 245 t. l. imajo članek „ruskega rodbinskega očeta v Privisljni“. Članek pravi med drugim tudi to: „Imeli smo slučaj razgovarjati se na tujem s poljskimi duhovniki, bivšimi nekdaj v prognanstvu v Rusiji, in mi smo od njih slišali prekrasne spomine o zvezah in znanstvih celó s pravoslavni duhovniki ter vladikami v Vjarki, Jaroslavlji, Permi, in vsi ti spomini bili so soglasni v brezuvetni hvali dobrote, znosljivosti, gostoljubnosti in v brezuvetnem spoštovanju ruske duhovščine in ruskega naroda“.

V „P. Obozrenij“ pisal je nedavno g. Černjajev o samodržavju. Tu odločno pobija misel o cezaropapizmu: „motijo se ti, ki govoré o našem cezaropapizmu... Naši carji imajo samo svetsko oblast in niso nikoli šegali po kaki drugi oblasti. Cezaropapizem je tako tuj Rusiji in ruskim nazorom, da, ko so se jeli javljati opisi, kako nemški cesar Viljem služí božjo službo in propoveda kot prvi pastor svojega cesarstva, naše čitajoče občinstvo ni moglo se dosti načuditi, tako je ruskim ljudem nerazumljivo vse, kar ima érte obče s cezaropapizmom“. Seveda izbirajo carji vladike iz onih, katere predlaga sv. Synod, ali oni izbirajo tudi rusko-katoliške, armenske, celó židovske cerkvene poglavarje iz kandidatov, kateri se jim predlagajo, ali od svete rimske stolice, ali od druge kompetentne cerkvene oblasti. Černjajev se celo nada, da pride čas, ko si bodo tudi na zapadu želeli ruskega samodržavja za svoje vladarje.

Vl. Solovjev napisal je razpravo „Смысл войны“, in sicer v mesečnih prilogh k „Njivi“. Bolezen ima notranji vzrok, ravno tako sovraštvo in vojne med narodi. Za to mora zdravnik zdraviti in odstranjevati notranje povode bolezni, a politik ravno take povode za vojne. Časi je potrebna zdravniku vročina ali da si bolnik izprazni želodec. Tako je tudi v mednarodnem življenju. Vojna je pisatelj torej relativno zlo. Po kristijanski ideji pa je vojna žrtva življenja za druge, žrtva ljubezni. Tako je umel tudi ruski narod vse vojne od 1812. l. do sedaj. Za to Solovjev obsoja one, ki izbegavajo vojniško službo, to da je po svojem smislu odrekanje ali tajeenje države. Možnost krivičnih vojen pa nas ne opravičuje, da obsojamo vojniško obrambo domovine v obče.

Ходокъ. Романъ въ 3-хъ частяхъ. Часть I. I—XVI. П. Д. Боборыкина. Junak je grof Tamancev, tridesetletni mož, plemenitih mislij. On je „narodnik“, t. j. prijatelj in dobrotnik naroda. Živi na selu, ali v prvem delu vidimo junaka v Petrogradu. Za glada hranil

je na svoj račun celó veliko občino (полость). V Petrograd prišel je, da dela za kmete, svoje sosede v pravdi z vlado. On misli, da je pravica na strani kmetov: morajo jo dobiti, da ne obubožajo popolnoma. Junak pa stvari škodi, ker se prepira o njej z vplivnimi možmi — in se trudi bolj radi lastne nečimurnosti, nego kmetom na korist. On je človek načel, radi katerih bi se sprl — tudi s celim svetom. Uživa govore — lepe besede. Taka je tudi gđna. Glafira, ki ga ljubi, on pa lahkoumno kneginjico Ket.

Guil. Ferrero napisal je razpravo „Rim in Moskva“, v kateri posebno povdarja, da je pobožnost v Moskvi iskrena, da v Rimu in v Italiji obče molijo, da bi srečno živeli, v Moskvi pa, da bi srečno umrli. Tudi ruski romanopisci od Turgenjeva do Tolstega rišejo radi take značaje. Seveda je takovo nastrojenje posebno med delavci in kmeti. Pisatelj pa nahaja podobnost med Moskvjo in starim Rimom. Po velikih zmagah v Afriki gubi Rim svoje stare navade. Razkoš in pohlepnost se razvijata, in tudi sedanja Moskva da hrepeni po bogatstvu. Platokracija da se širi tudi tu, ali za dobra in koristna dela pa radi žrtvuje in tudi pod verskim vplivom. V Evropi da ni mesta, kjer bi za bolnike skrbili tako, kakor v Moskvi. Ferrero misli, da narodi, ki mnogo pridobivajo in mnogo troše, še niso visoko kulturni; da nasledniki starega Rima, Italijanci, nasprotno želé si le malega in malo troše(?!). Ruska kritika omenja, da rusko pobožnost Ferrero nekaj preuveličava in da je v obče marsikaj opazil dobro, marsikaj pa tudi predstavil krivo.

Dr. Fr. Celestin †.

„Vienac“ v 45. št. ima pod naslovom „Dr. Fran Jurjević Celestin“ pokojnikov životopis iz peresa mladega hrv. rodoljuba Veljkota Tomića, ki je vzrastel in se vzgojil pod vplivom in nadzorstvom Celestinovim. Tu pravi, da pokojnik si je pokvaril vid že v nižih gimn. razredih, ker je čital pri slabih svetlobi, in ker je pozneje deval ledene obloge na oči. V Moskvi kot „slavjanski stipendijat“ je napravil izpit iz lat., grškega in ruskega jezika, iz ruske zgodovine in zemljepisa. L. 1872 dobil je mesto v Harkovu. Učil se je tu sanskrit in pripravil za magistrsko disertacijo. Vsled nenaklonjenosti jednega profesorja vrnil se je na Dunaj. Tu je izvršil svojo knjigo: „Russland seit Aufhebung der Leibeigenschaft“. L. 1877. je postal učitelj na Zagr. gimnaziji, 1878. pa učitelj slovanskih jezikov na Zagr. vseučilišču. Pisal je razprave za Stritarjev „Zvon“, za Hribarjevega Slovana, kjer je bila 1884 odtiskana tudi njegova slika. „Vienac“ pisal je o Prešernu, Dostojevskem, Moskovskem Kremlju, itd. Potem kaj lepo označuje njegovo delovanje v „Slov. Svetu“ in odnošaj k njegovemu uredniku. Naposled pravi: „Sav vijek dra. Frana Celestina bio je posvećen književnosti, a njegova životna misao bila slavenstvo. Celestin je pjesnik slavenstva. Kao takav nije samouk, nego je poznavao slavenski svijet, jer je u njem živio; zanj je živio. Vjeruje u budućnost toga velikoga roda, uzdaje se u darovitost njegovu i očekuje pobjedu njegova duha. Ali Celestin zna taj isti slavenski svijet udariti i jetkom satirom, kako to i zaslужuje taj gorostas, koji svjestano svojoj veličini, sam sebe izjeda, a nad njim se osmjehuje zapad, sjedeći na njegovu podatljivom pognutom vratu. I nama bi trebalo, da udahnemo dašak Celestinova duha, da uvidimo svoju maljušnost. Taj je duboki mislac i poznavalac svega slavenskoga svijeta iz dna svoje otvorene duše osadjiavao svako trvenje među jednokrvnom braćom... Živio je među nama Hrvatima, sin slovenske bratske zemlje, i milovali smo ga jednako, a kad ga je 30. listopada smrt otela slavenstvu, potresla nas je jednaka bol velikoga gubitka. Njegov blagi duh lijeće nad nama, a njegov genij možda utješén gleda u budućnosti svitanje samosvijesti i bolje sreće slavenskoga pokoljenja“.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. Ljubljanski župan Grasselli, njegov namestnik dr. vit. pl. K. Bleiweis in mestni svetnik g. Iv. Hribar so bili 11. t. m. kot deputacija pri cesarju, kateremu so se zahvalili na naklonjenosti in podpori, izkazani mestu vsled potresa, in so mu sporočili o sklepu, da hoče mesto postaviti spomenik, da je bil obiskal Ljubljano. Cesar je deputacijo sprejel jako prijazno ter obečal, še nadalje storiti, kar bode možno.

Slovanska akad. društva Graške univerze „Triglav“, Hrvatska in „Srbadija“ zahtevala so posebni deputaciji, da jih povabi rektor k svoji inauguraciji, ter da oni istej prisostvujejo v takozvanem „špalirju“. Opirala

*) Te drobtinice so nam poslali že po smrti dr. Celestina; pripravljali jih je za „Slov. Svet“, ko je bil že obolet, torej malo dni pred smrtjo. Opomnja uredništva.

pa se je pri tem deputacija na to, da so Slovani na Graškem vseučilišču jednakopravni z drugimi narodnostimi, in na dejstvo, da jih je rektor ob cesarjevem prihodu povabil k soudeležbi na slavnost. Rektor priznal je upravičenost teh zahtev, ugoditi pa jim ni hotel, češ da ne more jamčiti za to, da se ne prigode kake neljube scene. Ko so potem ista društva zahtevala od rektorja lokal v vseučilišču, kjer bi imeli shod in protestovali proti njegovemu postopanju, jih je istotako v neugodnem smislu zavrnil. Slovanski dijaki so na to sklenili, opozoriti na to krivico poslance, da ti potem izposlujejo potrebno.

b) ostali slovanski svet.

Državni zbor. V proračunskem odseku zahteval je posl. Dr. Kaizl od vlade pospeševanje živinoreje in ustanovitev viših živinozdravniških šol na Češkem in v alpskih deželah, stavil je dalje predlog, naj se odpravi časniški kolek, v kmetijskem odseku pa je stavil dr. Pacák predlog, naj se stavijo kartelne zveze pod nadzorstvo države. Gregorčič i dr. interpelovali so v seji dne 11. t. m. glede pravosodja v Gorici. V proračunskem odseku urgoval je posl. Gregorčič izvršitev ces. patenta, vsled katerega se morajo sodbe najvišega sodišča izdajati v nemškem in onem jeziku, v katerem se je stvar razpravljala v prvi instanci, konstatoval ugodne poslednice ministerskega ukaza glede sestavljanja porotnih listin in se pritožil radi dvojezičnih uradnih napisov.

Najvažnejši predmet, o katerem razpravljajo te dni vsi listi brez razlike, je debata, ki se je vršila v petek 8. t. m. v državnem zboru. Provročili so jo posl. Pattai i dr. s tem, da so stavili kot nujni predlog na vlado vprašanje, iz katerih nagibov da ni cesarju priporočila potrjenja dr. Luegerja Dunajskim županom. Ministerski predsednik grof Badeni povdarjal je pravico ministerskega sveta gledé označenega postopanja bodisi v formalnem ali materijalnem oziru, zlasti v slučaju, ko bi imela priti občinska uprava v roke nepoklicanih, in potem izjavil, da so vlado napotili k temu koraku osebni pomisleki, katerih pa on uže zavoljo časti zbora noče pojasniti natančneje. Posledica te njegove izjave bil je velik škandal v poslanski zbornici. Od vseh strani so vstajali govorniki, ki so vlado napadali strastno, a vendar dobrimi argumenti.

Utemeljuje nujnost predloga vprašal je Pattai sarkastično, ima-li avstrijski parlament zato odgovorne ministre, da dajejo koroni nasvete, za katere niso odgovorni; princ Liechtenstein kazal je na vpliv Madjarov kot pravi vzrok vladinega koraka, Steinvender, Engel in drugi pa glede ostrogi izrazov tudi niso zaostali. Naposled pa je dr. Lueger kazal nato, kakó se je z njim pogajal namestnik Kielmansegg ter priporočal mu, da naj bi se odpovedal drž. poslanstva, zajedno ne sprejel več istega, ako bi bil voljen v novo; na to je očitno pozval Badenija, naj mu brez vsmiljenja in brez ovinkov pové one nagibe, o katerih ni hotel govoriti, ter je razkril začudjenim ministrom, v katerih imenu je govoril Gautsch o uradni prisegi in solidarnosti kabineta, da se nahaja protokol onega ministerskega sveta, v katerem se je razpravljalo o dr. Luegerju, uže v rokah socijalnih demokratov. Na to je nastala nepopisna senzacija, predlog pa se je s 118 proti 64 glasovom odklonil. Od slovenskih poslancev glasovala sta proti predlogu posl. Klun in Robič, drugi so se glasovanja vzdržali; sploh se kakih 170 poslancev ob tej priliki ni poslužilo pravice glasovanja.

V mladočeskem klubu provzročil je isti predmet živahno debato. Radikalnejši člani kakor Vašaty in Březnovský so zahtevali, da klub glasuje za predlog uže zato, ker so protisemiti Mladočehom mnogokrat v jako važnih vprašanjih priskočili na pomoč. Klub v celoti predloga ni podpiral. Za predlog glasovalo je 8 Mladočehov, drugi so se glasovanja vzdržali.

Dunaj. Dne 9. nov. je nastal na Dunajski denarni borzi velik polom, kakoršnega ni bilo več po maju od l. 1873. Kurzi so brezizjemno silno padli, in izgubo cenijo nad 300 milijonov gld. Celó najboljši papirji so izgubili, n. p. srečke od l. 1860. gld. 14., avstr. koronna renta 1'55; ogerska zlata renta 2'10; zemljiščni kredit je padel v kurzu za 50 gld., ogerski kredit za 50 gld., ogerska hipotečna banka za 19'25, avstro-ogerska banka za 63 itd.; povsod so velike diference, ki sežajo do 60 gld. in še več izgube v jeden in isti dan 8. nov. Vzrokov prav za prav temu polomu določno ne poznajo; spekulacija pa je bila uže dolgo časa jako umetna, takó da bližajočo katastrofo so videli mnogi uže naprej. Krščanski listi dolžé Rothschilda, da se je umaknil, ko bi bil mogel pomagati; o njem sodijo, da bode iz novega „kracha“ imel največ dobička. Čudno je, da v drž. zboru je po dru. Suessu ravno levica stavila nujni predlog, da naj bi pozvedela vlada, koliko so polomu krivi lokalni vzroki, po tem koliko so krivi borzni kontoarji, agenti itd., in s kakimi koraki na polju zakonodavstva ali uprave naj se odpomore temu v bodočnosti, in da naj vlada sporoči drž. zboru svoje pozvedbe. To je zopet ironija; požidjena levica kaže navidezno svojo brižnost nasproti borzi, a kedar je treba izvesti kake reforme glede borze, je ista levica prva, ki nasprotuje in uničuje vse dobre namere.

Stavile so poleg levice tudi druge skupine interpelacije zastran poloma na borzi. Dr. Gessmanu je očital levičarjem, da niso imenovali bank, in vendar je treba misliti, da so ravno one zagrešile drzen plen. Poziv na vlado l. 1891 ni imel nikakega vspeha, jednako si on ne pričakuje ničesar sedaj. „Da se napravi na borzi red, treba je odločilnih ukrepov. Vlada, ki je takó gorečna, da bi zatrla avtonomijo občine in pošteno delajočega naseljenja, ima več povoda, skrbeti zato, da odstrani borzo, ki je napravila toliko zla.“ — Finančni minister dr. vit. pl. Bilinski pravi, da borza je nervozna, in da jo ostrasiijo vsakateri novice. Največa opasnost pa je v tem, da razni spekulanti, borzni kontoarji, menjčarji itd. privedejo velike kroge občinstva k igranju na borzi. Tudi je uže dolgo časa skupina kontreminejev skušala izpodkopati avstrijske papirje. Vrgle so mnogo papirjev med občinstvo tudi banke. Borza je nezdrava. Sedaj pa je nadeja, da se borza pomiri zopet, saj so papirji nizki, vsled tega zopet primerni za pokupovanje. Vlada bode stvar premišljevala in potem zbornici poročala, ali hoče postopati zakonodavno ali pa upravnim potom. Dr. Lueger pravi, da fin. minister je govoril premehko, on ima predobro misel o tem sloju človeštva. Ako dela igranje človeka nervoznega, je to dokaz, da je borza nezdrava naprava, in potem bi bila dolžna država uže radi zdravlja odpraviti igranje na borzi. Ob polomu pade vse v roke velikega kapitala. Menjčarji so prav za prav le mali lopovi, ki so v službi velikih. Dokler bode vlada kazala pogum le na malih, kakoršen sem jaz, jej ni potreba mnogo poguma, in si s tem tudi ne pridobi posebnega spoštovanja. Kedar pa bo imela pogum, otipati tudi velike kapitaliste in konečno ustavi njih lopovsko delo, potem porečem: klobuk z glave! pred temi ministri. Jaz priporočam vsem avstrijskim na-

rodom: Ne igray nihče na borzi, in vlada naj se vendar preveri, da sedanja borza je strupeno drevo, katero je treba izruti, ako nočeta iti pod zlo država in družba.

V isti seji se je vnela debata zastran vprašanja, ali je bila pripravljena z ostrim orožjem garnizija v večer, ko je bil Lueger prvokrat izvoljen županom. Posl. Steiner je rabil pri tem gledé na vlado hud izraz, in radi tega je grof Hohenwart vstal in predlagal, da se isti izraz zabeleži v stenogr. zapisniku. Zajedno je opominjal isti Hohenwart, naj bi dotični odsek vendar izvršil popravo pravičnega reda, da bi se kaznovali poslanci, kedar bi govorili neparlamentarno. Grof Hohenwart je pravi reakcijonar, in to na škodo sosebno slovanskim narodom. Vrgel je Taaffeja, sedaj podpira Badenija, in slovanski člani njegovega kluba mu sledé tudi tam, kjer bi jih moralo biti sram.

Dne 13. nov. je bila druga volitev župana v Dunajskem mestnem совету. Volitev se je vršila pri zaprtih vrhodih mestnega doma, ljudstvo iz vseh slojev, med njim mnogo odličnega ženstva je pa stalo v velikih skupinah daleč okolo in pričakovalo izvršitve. Oddalo se je 137 glasov; od teh jih je dobil dr. Lueger 92, bil je torej v drugo izvoljen županom Dunajskim. Ko ga je poprašal vladni komisar, ali sprejme volitev, je ostal in imel obsežniši govor. Opomnil je, da, ko ni bil potrjen prvokrat, so začeli trditi, da, ko bi se dal voliti v drugo, bi to pomenjalo ustavljati se cesarski volji ali celo rušiti dolžno spoštovanje pred Nj. Veličanstvom cesarjem.

Min. predsednik je sporočil v drž. zboru, da ministertvo je predlagalo, da nisem bil potrjen. To je vladni akt in to pomenja, da sedanja vlada noče, da bi postal jaz župan Dunajski. Ta župan mora biti na vse strani nezavisen; mora biti zvest sluga cesarjev in ljudstva, in se mora potezati za pravične želje in zahteve ljudstva povsod in nasprosti vsakomur, tudi nasproti vladi. Zapazil sem na sebi nekaj lastnostij, katere se ne vidijo rade v Avstriji. Šteje se mi v greh, da sem se pospel z lastno močjo; da sem Avstrijec nezavisnega mišljenja; da sem služabnik Božji, ne pa zatega teleta. Vse kaže, da sem žrtva izvestnih vplivov. Gde za svobodo in za čast Dunaja, mojega rojstnega mesta, za svobodo in čast moje uboge tlačene domovine avstrijske. Zato sem dolžen vstrajati v boju, in ta boj nadaljevati z vso silo. Razglasam, da sprejem tudi današnjo izvolitev. — Veliko je bilo odobravanja tega govora. Nato je naznanil vladni komisar dr. Friebeis, da v imenu niževavstrijskega namestnika je razpuščen mestni svet, in je razglas takoj prečital. Množice okolo in okolo so takoj zvedele o dogodku in začele so z vseh strani klicati: „Hoch Lueger!“ Pred poslopjem drž. zbora so še klicali: „Hoch Lueger!“ „Nieder Badeni!“ Potem je neka skupina prodrla tudi na dvor, kjer pa so ljudi takoj razpodi. Zaprli so 37 oseb. Policije je bilo povsod mnogo, in po mestu je bilo vse živo, kakor v praznik. Židovski listi so pred vsem izražali veselje nad razpuščenjem mestnega sveta, in videl si čez dolgo časa zopet veselje židovske obaze.

Češko. Glasilo sileških Čehov „Opavský Týdenník“ pozivlje češke drž. poslance, naj spravijo v drž. zboru vprašanje gledé češke gimnazije v Opavi na dan ter takó apelujejo na pravičnost vlade, ki bo s tem prisiljena odkriti svoj obraz. — Konservativni češki veleposestniki so izdali volilni oklic, v katerem izjavljajo, da se hočejo i nadalje držati onih načel, ki so jim pokazala pot, po katerej so hodili dosedaj. Te principe pa določujejo natančneje s tem, da obetajo skrbeti zató, da ne bode nikdor

čeških katolikov oviral v izvrševanju njihovih verskih dolžnostij, in da se ne okrepe stranke, katerih smoter je prevrat. Volilni oklic povdarja nadalje varovanje popolne integritete češke kraljevine kot pragmatične in nerazdružljive, k državi spadajoče historično-politične individualitete, katere avtonomno pravo, izraženo po celo deželno obsegajočem, nerazdeljivem deželnm zboru, se mora braniti pred vsakim krčenjem, obljubuje nadalje pospeševati kulturne in materialne težnje obeh narodnostij, zavračati pa vsake jednostranske nacionalne aspiracije ter zboljšati deželne finance. Med postavljenimi kandidati je 31 neplemenitih.

Galicija. Obči shod Malorusov, določeni za dan 15. nov., da bi protestovali proti nezakonitostim ob deželno-zborskih volitvah, je vlada prepovedala, in to radi tega, češ da bi pomenjalo zborovanje hujskanje proti gospodkam in vladnim organom in posamičnim slojem. Novi namestnik, knez Sanguszko, je deputaciji povedal, da prepoved shoda se je izvršila z njegovo voljo, in da ostane pri tem.

Hrvatska. Klub stranke prava je v svoji seji dne 6. t. m. sklenil, da ne odobrava Folnegovičevega govora v mestnem zastopu gledé znanih Zagrebških demonstracij, da sprejme odstop njegov od vseh častij, ki jih je upravljal kot klubov član, nadalje da naj klubovi člani, hrv. poslanci v Dunajskem drž. zboru in zastopniki stranke v Zagrebu, preiščejo vzroke tega prepira, in naposled da ostane glasilo stranke „Hrvatska“.

9. in 10. t. m. vršila se je slovesna intronizacija novoimenovanega Senjskega biskupa Maurovića.

Preiskava proti demonstrantom je končana. Zatoženih je 56 dijakov na podstavi §. 302. k. z. zaradi prestopka sovražnega hujskanja zoper narodnosti.

Posl. Jakčin je v proračunskem odseku sprožil misel, da se vendar uže ustanovi za Hrvate potrebno upravno sodišče. Ban je pa potrebi ugovarjal, ker je vedel, da bi upravno sodišče mnogokrat razveljavilo odloke vlade, ki je na Hrvatskem sedaj vsemogočna.

Ogersko. Tudi v magjarskem zboru so interpelovali zastran umešavanja ogerske vlade v tostranske stvari. Banffy je tajil, da bi bil on neposredno vplival na Badenija, da bi ne priporočal potrjenja Luegrovega. Čudno je to, ko so mnogo dni magjarski poluradni listi strogo pisali proti Luegerju in kršč. socialistom.

Bolgarsko. Koburžan je deputaciji Sobraanja priznal, da je opravičena želja, naj bi bila tudi dinastija bolgarskega naroda pravoslavna, in je nekako obečal, da prestopi njegov sin Boris k pravoslavju, toda le tedaj, kedar oče premaga neke hude težave. Povdarjal je, da mu je težavno ustreči, ker je sam vzgojen kot veren katoličan.

Karavelov je izdal obsežen manifest, v katerem dokazuje, da Bolgarska v slučaju obče vojne ne sme ostati nevtralna, ker drugače bi v slučaju zmage trozveze pripadla nemškemu vplivu po teoriji, da nemško pleme mora kolonizovati Balkan in Malo Azijo. „Nas razglašajo za nekulturni narod in postopajo z nami, kakor ravnaajo Evropejci z nekulturnimi narodi.“ „Treba se je spraviti z Rusijo iz naslednjih vzrokov: prvič so historijske simpatije k Rusiji; je dala Rusija svobodo sedanji kneževini, in ni ona kriva, ako je poslednja razkosana na dele; tretjič imamo historijske ideale, da bi se združili, in to se more uresničiti jedino s pomočjo Rusije. Rusija nima vzrokov jemati bolgarsko zemljo; v svojem interesu bode nam pomagala, ako se preveri, da v slučaju vojne bodo Bolgari vedno z Rusijo. Rusija naposled ne more nas eks-

plaatovati, kakor delajo to drugi naši branitelji; ruski kapital ima še velike vloge doma, tako da ne potrebuje tujega rinka.“

Anglija in Turčija. Salisbury, sedanjí prvi angleški minister iz srede konservativcev je imel te dni važen govor o svetovni, specialno vstočni politiki. Kar se dostaje položaja na Japonskem in Kitajskem, misli ta državnik, da Angliji se ni treba bati ničesar; naj se vmešavajo druge velevlasti še toliko v politiko najvstočniših obeh močnih držav, ima Anglija tako pozicijo, da je neizpodrine nobena sila. Sicer ima Kitaj prostora za vse dovolj.

Drugače pa je z deželami, ki so pod Turčijo, in tu je sosebno Armenija v bednem položaju. Sultan je sicer sprjel nasovete poslanikov treh velevlastij, a ne vé se, ali jih izvede. Ti poslaniki so zahtevali, da naj se tudi nekaj krščanskih uradnikov namesti v deželah, kjer so naseljeni Armenci. Salisbury pa je hotel, da naj bi bila sedanja mohamedanska mašinerija pod nadzorstvom mešane komisije, to pa zato, da bi mohamedanci ne smatrali evropskih velevlastij zaradi krščanskih uradnikov kot pristašev jedne vere, ker to bi bilo opasno. Angleži da hočejo smatrani biti absolutno nepristranskimi, kakor veljajo za take pri mohamedancih, ki so podaniki Anglije. Sultan, ko bi hotel, mogel bi reforme izvesti, in te bi zagotovile Armencem zaščito ljudij in posesti. Le sultan more kaj takega izvršiti, on pa mora vedeti, da le pravičnost reši Turčijo pogina, in ti, ki sultanu sovetujejo drugače, delujejo na razpad Turčije. V interesu miru pa so vlade pred 50 leti po pogodbah zavezale se, da naj še nadalje ostane Turčija, in tisti vzroki veljajo tudi dandanes. Nobena velevlast se noče odtegniti tistim pogodbam, in bilo bi opasno, ko bi upala se sama jedna vlast odtegniti se starim zavezam. Turčija pa naj ne računi, da bode mogla še nadalje gospodariti brez pravičnosti. Do pravičnosti mora priti, ker so se že utrudile velevlasti, večno slišati stok in jok tlačanih kristijanov. Velevlasti so jedine za skupno postopanje, da se Turčija ohrani s pravičnim vladanjem pod njih pritiskom. Salisbury želi, da bi velevlasti tudi v pogledu na druge probleme sedanjosti postopale jednako, tako bi napravile konec dobi oboroženega miru, kateri sedaj toliko tlačí industrije in mirno razvijanje narodov.

Ta govor je jako pomiril dvomeče, razburjene duhove in tudi spekulacijo visoke financije. Vidi pa se, da Salisbury izraža le nadejo za mir, in da žuga, če tudi ne z imenom, pa vendar dovolj jasno Rusiji, ko bi sama hotela rešiti turško vprašanje. Anglija se silno boji Rusije in svoje zaveznice Francije; ker je rusko brodogradništvo močno, se Anglija menda poteza zato, da bi v slučaju vojne Italija pridružila svoje brodogradništvo angleškemu, in to Anglija najbrže tudi doseže. Saj je Crispi pred leti zatrjeval, da v Srednjem morju se ne bodo vršile izpremene prez Italije. Žalostno pa je, da Anglija kljub spoznanju, da je Turčija jako bolna, vendar ne vidi sredstva, kakó bi Evropa postala zopet samosvoja ter pregnala že toliko časa nad vse onemoglega, bolnega moža.

KNJIŽEVNOST.

Družba sv. Mohorja je razposlala za leto 1895. svojim članom naslednje knjižice: Zgodbe sv. pisma; 2. snopič, Slovencem priredil in razložil dr. Fr. Lampe. (Abrahamov blavec snubi Rebeko. — Mojzes ne more videti Gospodovega obraza. Novi tabli s slikami). — 2. Molitvenik: Sveti Jožef, rednik Jezusa Kristusa; spisal dr. Jožef Pajek. — 3. Umna živinoreja. Slovenskim gospodarjem v pouk popisal Franjo Dulár, okrožni živinozdravnik, II. knjiga (o reji domačih živali). — 4. Naše škodljive rastline, v podobi in besedi, IV. snopič. Opisal M. Cilenšek, prof. na deželni gimnaziji v Ptuj. — 5. Pod lipo, knjiga za mladino s podobami (1. del pesni in 2. del Griški gospod). Spisal Jožef Stritar. — 6. Koledar za prestopno leto 1896.

Družba sv. Mohorja šteje letos 72.097, t. j. 6235 členov več kot lani. Vidi se velik napredek te blagodatne družbe. Dohodkov je imela od 1. avgusta l. 1894. do 31. julija 1895. leta 83.667 gld. 05 kr., stroškov pa 83.665 gld. 61 kr., glavica je znašala do 31. julija 1895. gotovine 27.000 gld. 5 kr., ki je na obresti zavarovana v družbinih hišah in tiskarni. Letos so se prvi krat tiskale knjige v družbini tiskarni, to se uže lahko pozna na tisku, da se je vršilo tiskarsko delo točneje, kot v stari tiskarni, pa tudi knjige so se vzlic pomnoženemu številu začele preje razpošiljati. — n.

Материалы для южно-славянской диалектологии и этнографии. Издание Историко-филологического отделения Имп. Академии Наукъ. С.-Пб. 1895 г. Цѣна 6 руб. Slovencem znani prof. Bodouen de Kauptenais je tu priobčil rezijanske tekste, ki jih je nabiral med Rezijani samimi l. 1872, 73 in 1877.

Русская литература XIX вѣка. Опытъ исторіи новѣйшей русской словесности въ біографіяхъ, характеристикахъ и образцахъ. Т. I, вып. 3-й. Грибоѣдовъ. — Гаршинъ Ев. С.-Пб. 1895 г. Ц. 40 к.

Zahvala.

S početkom novega akademičnega leta sem se odločil, da se odpovem predsedništvu in blagajništvu „Podpiralne zaloge slovenskih vseučilišnikov v Gradci“. S početka pa do danes, rekše celih 23 let, stal sem na čelu temu zavodu. Zdaj pa mi je samo še sveta dolžnost, da izrekam zadnjič najtoplejšo svojo zahvalo vsem posamnim velečastitim dobrotnikom in dobrotnicam, kakor tudi raznim slavnim zastopom, društvom, narodnim denarnim zavodom, časopisom itd., ki so nas in plemenite težnje naše tako obilo podpirali. Zahvalo svojo mi je tukaj tembolje javno ponavljati, ker le predobro vem, koliko dobrot je bilo zavodu prav na moje posebne prošnje naklonjenih. Samo tako je bilo mogoče, da smo mogli v teh letih nad dvanajst tisoč goldinarjev mej uboge in podpore vredne slovenske vseučilišnike razdeliti in vrhu tega zavod tako čvrsto utrditi, da ima danes tudi že blizu deset tisoč goldinarjev čistega premoženja. Tedaj še jedenkrat vsem in vsakemu posebič moja iskrena in srčna zahvala.

V Gradci, dne 8. listopada meseca 1895.

Dr. Gregorij Krek, c. kr. vseučilišni profesor, bivši predsednik in blagajnik „Podpiralne zaloge slovenskih vseučilišnikov v Gradci“.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsak petek na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2,50, četrt leta gld. 1,25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 12 kr. — Zunaj *Austro-Ogerske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse, Nr. 5.